

T. C. CUMHURBAŞKANLIĞI
SAVUNMA SANAYİİ BAŞKANI
PROF. DR.

İSMAİL DEMİR:

**Türk Savunma
Sanayii Kendini
Keşfetti, Başarının
Sırrı Burada**

SÖYLEŞİ: MURAT YEŞİLTAS

Türkiye, yeni bin yılın başında savunma sanayisinde başlattığı yerli ve milli teknoloji hamlesi ile zincirleri birer birer kırıyor. Bundan 20 yıl öncesine kadar savunma sanayisinde büyük oranda dışa bağımlı halde olan ülke, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın liderliğinde oluşturulan sinerji ile kendi helikopterini, insansız hava aracını, tankını, gemisini hatta uçağını yapma potansiyeline sahip bir güce dönüştü. Özellikle İHA ve SIHA desteği ile tamamen yerli mühimmatla gerçekleştirilen operasyonlarla bölgesinde önemli başarılarla imza atan Türkiye, hem deniz hem havadaki muharip gücü ile Akdeniz'deki dengeleri de değiştirdi. Milli menfaatler doğrultusunda kendi göbeğini kendisinin kesebileceğini tüm dünyaya gösterdi. Bu bağlamda, Türkiye'nin savunma sanayisindeki stratejisini, geleceğini ve devam eden projelerle ilgili son gelişmeleri Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanı Prof. Dr. İsmail Demir ile konuştuk.

Koronavirüs süreci Türkiye'de ve dünyada savunma sanayi dinamikleri için ne tür sonuçlar doğurabilir? Savunma ekonomisi, silah alımları, yatırımlar ve benzeri alanların geleceği için neler söylenebilir?

Covid-19 süreci aslında insanların aklındaki belli paradigmaları değiştirdi. Özellikle üretim ve sanayi dalında nelere öncelik verileceği ile ilgili yeni bir yaklaşım oluşmaya başladı. Şu an için sağlık öne çıktı. Sağlığın öne çıkması bir müddet daha devam edecek. Kriz zamanlarında belirli alanlarda hassasiyet seviyesi oluşur, daha sonra bu azalır ve başka alanlara konsantrasyon kayar. Bu sağlık konsantrasyonu geçici, ancak genel olarak savunmanın sadece silah veya teknoloji bazında değil başka alanlarda da olabileceği farkındalığını oluşturdu. Bu farkındalıkla beraber belki savunma sanayisi çok yönlü düşünölmeye başlanacak. Bu durum, esas itibarıyla bizim Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanlığı olarak üzerinde uzun süredir düşündüğümüz ve çalışmalarımızı buna göre şekillendirdiğimiz bir perspektif diyebilirim. Bundan dolayı bir hayli mesafe katetmiş durumdayız.

Önümüzdeki süreçte klasik savunma sanayisi yaklaşımında değişimler görebiliriz. Koronavirüs süreci, üretim ve ekonomi boyutuna baktığımızda tabii her tarafta şöyle bir durdurma etkisi yaptı ama bu çark tekrar dön-

meye başlayacak. Buna en hızlı adapte olabilenler öne geçecekler. Türkiye'nin savunma sanayisi de stratejik alanlarda çok net bir duruş sergilemekle beraber bundan sonraki özel süreçte de çalışma temposunu düşürmemek konusunda kararlı. Artı olarak içinden geçtiğimiz Covid-19 ortamına rağmen bir operasyonel gerçeklik var. Türkiye'nin birebir maruz kaldığı sıcak çatışmalar var. Bu süreçte bile terör saldırıları gördük ve birçok terörist saldırıyı önledik. Faaliyetlerde hiç duraksama olmadı. Ortam ne olursa olsun bu tür faaliyetlerin devam etmesi gerektiği ile ilgili bir farkındalık var. Demek ki hazırlığınızın stratejik alanları boş bırakmayacak şekilde devam etmesi gerekiyor. Diğer ülkelerde "her ne olursa olsun stratejik sektörleri ihmal etmemek" gibi bir hassasiyet oluşmamış olabilir ama biz sıcak bir tehdide maruzuz ve bununla mücadele etmek zorundayız. Bu alandaki yapılarda bir dönüşüm oluşuyor diye düşünüyorum.

BAĞIMSIZLIK STRATEJİSİ

Türk savunma sanayisinin dünyadaki örneklerle benzeştiği ve ayrıştığı noktalar hususunda neler söylenebilir? Covid-19 süreci küresel pazarda yeni fırsatlar sunar mı?

Bir kere pazarda büyük oyuncular var; Amerika Birleşik Devletleri, Rusya Federasyonu, Çin gibi. İh-

racatta çok büyük alana sahipler. Onların bulunduğu lig ve muhatap oldukları ortam bizden biraz daha farklı. Biz ise daha başka bir ligde üste çıkmaya çalışan bir formattayız. Türkiye, savunma sanayisinde uzun zamanlı bir dışa bağımlılıktan sonra kabiliyetlerini keşfetmeye başlayan, hemen ardından kendi yerli ve milli ürünlerini üretebilen bir ülke. Bu zor bir süreç ve bu sürecin bir kısmını biz müttefikler, ortaklar ve belli ülkelerle beraber yürütmek durumunda kaldık. Burada belirli bir kademe aşıldı ancak bu ilerlemenin son derece sınırlı ve karşı tarafın inisiyatif aldığı bir süreç olduğu çok net görüldü. Ve ortak işler sürecinde de yine inisiyatifin çoğunun karşı tarafta olduğu, bunun da teknolojik bağımlılık yarattığı görülen bir süreç. O zaman önceliğimiz çok net: stratejik alanlarda Türkiye'nin kendi kendine yeterli olması, bilgi ve teknoloji seviyesini ileriye taşıması gerekiyor. Dünyada belki sınırlı sayıda ülkede bu denli net farklılık oluştu. Mesela Çin bu yönde bir karar verdi ve yürüdü. Çin artık bir süper güç statüsünde olduğundan onlar için bu tabii bir süreçti ama diğer gelişmekte olan ve biraz da gelişmiş ülkelere baktığımızda da bu farkındalığı göremediğimiz oluyor.

Avrupa'nın kendine göre bir konumu var orada bir güvenlik eksenini oluşturmaya çalışıyor. Ve o ekseninde de yine savunma sanayi hususunda yakın iş birlikleri kuru-

Türkiye, savunma sanayisinde uzun zamanlı bir dışa bağımlılıktan sonra kabiliyetlerini keşfetmeye başlayan, hemen ardından kendi yerli ve milli ürünlerini üretebilen bir ülke. Önceliğimiz çok net. Stratejik alanlarda Türkiye'nin kendi kendine yeterli olması, bilgi ve teknoloji seviyesini ileriye taşıması gerekiyor. Bu yüzden yoğun çalışıyoruz.

BUGÜNÜN DÜNYASINDA SİLAH VE MÜHİMMATTA BAĞIMSIZ OLMANIZ ŞART. ÇOK KLASİK SİLAH VEYA MÜHİMMATLAR OLSA BİLE. ELEKTRONİK HARP KONUSUNDA KESİNLİKLE BELLİ TEKNOLOJİLERİ ELİNİZDE BULUNDURMANIZ GEREKİYOR. BUNU DA KİMSE KİMSEYE VERMEZ YANI SİZ İSTEDİĞİNİZ KADAR PARA VERİN, ALAMAYACAĞINIZ ŞEYLER BUNLAR.

İSMAİL DEMİR KİMDİR?

1960'ta Elazığ'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ankara ve Eskişehir'de tamamladı. 1982'de İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Uçak Mühendisliği bölümünden mezun oldu. İTÜ ve Uludağ Üniversitesi'nde birer yıl araştırma görevlisi olarak bulundu. 1985'te yüksek lisans ve doktora öğrenimi için ABD'ye gitti. Michigan Üniversitesi'nde Uygulamalı Mekanik, Purdue Üniversitesi'nde Uçak Mühendisliği dallarında yüksek lisans, Washington State Üniversitesi'nde Makina Mühendisliği alanında doktora derecesi aldı. 1992'den 2003'e kadar Suudi Arabistan, ABD ve Kanada'da çeşitli üniversite ve araştırma kurumlarında öğretim üyesi ve araştırmacı olarak görev yaptı. 1997'de Uçak Elemanları ve Malzemesi dalında doçentlik unvanı aldı. 2003 sonunda THY Anonim Ortaklığı'nda eğitim başkanı olarak göreve başladı. 2005'te teknikten sorumlu genel müdür yardımcısı, Mayıs 2006'da ayrı bir tüzel kişiliğe kavuşturulan THY Teknik A.Ş.'ye genel müdür olarak atandı. 2013'te profesör oldu. THY grup ortaklıkları olan Türk Motor Merkezi (TEC), Goodrich Türk Teknik Servis Merkezi (GTTSC), Türk Koltuk Şirketi (TSİ), Uçak Motoru ve Gaz Tribünü Bakım Merkezi (TURKBINE) şirketlerinde yönetim kurulu başkanı ve Türk Kabin İçi (TCİ) şirketinde yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptı. 12 Nisan 2014'te Savunma Sanayii Başkanlığı görevine atanan Demir, Türkiye'de birçok savunma sanayii projesinin tamamlanmasını ve yeni projelerin başlatılmasını sağladı. Halen Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanı olarak görev yapmaktadır. Demir ayrıca Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi ve Türk-Japon Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Konsey Başkanlığı görevlerini yürütmektedir.

yor. Ülkeler, ikili/üçlü/dörtlü iş birliği yapıyorlar. Zaman zaman biz bunların bir kısmına belki ortak olmak istedik ama ortaklıklarda bile maruz kaldığımız, statü ve işler bazında bir yabancı ortak veya üçüncü şahıs muamelesi bizi farklı düşüncelere sevk etti. O halde bizim bu uzun vadeli ortaklıklara çok güvenemeyeceğimiz net olarak çıktı ortaya. Böylesi bir alanda kendi göbeğini kesmek büyük bir efor gerektiriyor; hem insan kaynağı yönünden hem de ekonomik yönden. O halde biz bir anlamda bazı derinlikli teknolojileri geliştirirken, bunların uzun vadede artması için sürdürülebilir olması için bir dış pazar, artı ortak arayışına gitmemiz gerekiyor.

Dış pazarda Türkiye'nin çekici olabileceği yönleri ortaya koyuyoruz. Şu anda dünyanın, Türkiye'nin dış pazarlarda ortaya koyduğu tekliflerin ve açılımların tam farkında olduğunu sanmıyorum. Bizim kadar dost ve kardeş ülke denilebilecek kadar sıcak yaklaşan, özellikle teknoloji ve bilgi açısından eli açık olan başka bir ülke tanımıyorum. Biz bunu diğer ülkelerle konuştuğumuzda bazılarının ne söylediğimizi anladıklarından tam emin değiliz ve ilerde bu yeni bir açılım getirecek. Tabii ki burada bilgi güctür, biz bir taraftan bu bilgiyi ve teknolojiyi iş birliği bazında sunarken, kendimiz bir adım ötedeki teknolojiyi takip etmekten ve geliştirmekten geri kalmamamız gerekiyor. O zaman temel olarak bu stratejik alanlarda kendi kendine yeterli olma ve milli teknoloji geliştirme gibi bir strateji gütmemiz lazım.

Yabancı iş birliğine koyacağınız mecburiyetlerle kendi sanayinizi desteklemeniz gerekir. Ekosisteminizde bu güç yoksa, insan kaynağınızda bu güç yoksa bunu hayata geçiremiyorsanız bu bir kambur olarak müşteride kalıyor, taşınmıyor. Türkiye'nin avantajı; onun bir kambur olmaksızın çok, katma değer sağlayacak ve karşılıklı win-win (kazan-kazan) oluşturacak bir yapıya dönüşmesi ki Türkiye'de bizim sanayi katılım uygulamaları ile karşı tarafı mecbur tutarak iş birliğine zorladığımız yapılarda nihayetinde karşı taraf da bu iş birliğinden memnun olarak ayrıldı. O iş ve o proje bittiği halde orada oluşturduğu iş birliğini sürekli devam ettirme yönünde bir inisiyatif aldı. Bu da kendi altyapınızı, ekosisteminizi güçlü tutmaktan geçiyor.

HER ALANDA BAŞARI

Stratejik sektörlerde savunma sanayinin geliştirilmesi hususunda Türkiye'yi önümüzdeki on yıllık bir periyotta nasıl bir askeri tehdit ortamı bekliyor? Ve hangi stratejik sektöre ve sektörlerde savunma alanında daha fazla dikkat edilmesi gerekiyor?

Türkiye'nin maruz kaldığı tehdit yapısı gerçekten çok çeşitli. Son yıllara baktığımızda mesela içerideki bazı karıştırmalar hareketleri olsun, terör

faaliyetleri olsun, vekalet savaşları olsun, yine bir devletin karşısına çıktığı savaşlar olsun... Merdivenin her basamağında bir tehdit spektrumu var. Biz işte 20 sene öncesi gibi "Tek tehdidimiz terör örgütleridir" deyip de bir alana konsantre olmak durumunda değiliz, bu da genişledi. Her zaman için bunların çeşitli versiyonlarına ve aynı zamanda ortaya çıkabilecek diğer tehditlere karşı hazırlıklı olmanız gerekiyor. Burada asıl mesele teknolojik yetkinlik, belirli alanlarda silah ve mühimmat olarak veya modern silahlarda gelişmişlik.

Bir kere bugünün dünyasında silah ve mühimmatta bağımsız olmanız şart. Çok klasik silah veya mühimmatlar olsa bile. Elektronik harp konusunda kesinlikle belli teknolojileri elinizde bulundurmanız gerekiyor. Bunu da kimse kimseye vermez yani siz istediğiniz kadar para verin, alamayacağınız şeyler bunlar. Hava gücü, deniz gücü ve kara gücü: bunlar temel güçler ama bunları da birbirine bağlayan bir hareket kontrol sistemi ortamı var. Bir beyin varken, işin içine akıl katmak gibi düşünün. Kaldı ki bunlar sadece savunma sanayisine özgü değil, sanayinin her alanında mutlak sağlanması gerekir. Sanayi bir bütün ve teknolojik bazı yetkinliklere dayanır eğer siz bu yetkinliklerde eksikseniz "savunma sanayisinde çok iyiyiz ama diğer sektörlerde o kadar iyi değiliz" demek biraz kandırmaca gibi geliyor. Nedir? Savunma sanayisine biraz daha konsantre olmuştunuzdur çünkü orada biraz yabancıya bağımlılıktan dolayı canınız yanmıştır ve onu kırmak için bir hamle yapmışsınızdır. O hamlenin çoklu kullanımına da yol açarak diğer sanayi kollarına yayılmasını istiyoruz. Bizimki bu...

Özetle belirli bir mesafe alındıysa Türkiye'de, o mesafenin her alana yayılabilir olduğu görüşündeyiz. Bu yayılmayı sağlayalım, karşılıklı bir geçiştir bu. Diğer sektörlerde üretilen bazı yetkinlikler ve teknolojinin de yine savunma sanayisine faydalı olabileceğini düşünüyoruz, o açıdan temel olan şey bazı spesifik teknolojilerde yetkin olabilmek ve gelecekte ortaya çıkacak bazı alanları ıskalamamak. İşte buna yapay zeka diyoruz, büyük veri analizi diyoruz, nesnenin interneti diyoruz, uzay diyoruz... Bunların ne kadar büyük çaplı projeler olduğunu da düşünürsek, gelecek öngörülerini ortaya koyup ona göre hazırlıkları yapıp, onların da hepsine birden koşturamayacağımızın net olarak farkında olmamız gerekiyor. O halde etkin kaynağınızı en faziletli olacak yere, en hızlı şekilde yönlendireceksiniz. Ondan sonra ikinci, üçüncü diye sıralayacaksınız bunları. Çok kritik alanlarda yerlilik öne sürülürken diğer yan alanlarda belirli yabancı iş birlikleri olabilir ki bu da aklın ve mantığın yolu.

SİBER GÜVENLİK STRATEJİSİ

Korona sürecinde savunma sanayisinin sivil altyapıya önemli katkılar yapabileceği görüldü. Bu anlamda daha geniş ölçekte Türkiye çift kullanıma göre -hem askeri hem sivil- hangi sistem üzerinde çalışmalar yapılabilir önümüzdeki dönemde?

Temel teknolojinin gelişmesi ihtiyacından bahsetmiştik; yazılım, siber güvenlik, sistem entegrasyonu, malzeme gibi. Bu alanlarda savunma sanayisinde çalışmalar

**KORONAVİRÜS
SÜRECİ, ÜRETİM
VE EKONOMİ
BOYUTUNA
BAKTIĞIMIZDA
TABİİ HER
TARAFTA ŞÖYLE
BİR DURDURMA
ETKİSİ YAPTI
AMA BU
ÇARK TEKRAR
DÖNMENE
BAŞLAYACAK.
ÖNÜMÜZDEKİ
SÜREÇTE KLASİK
SAVUNMA
SANAYİSİ
YAKLAŞIMINDA
DEĞİŞİMLER
GÖREBİLİRİZ.
BUNA EN
HIZLI ADAPTE
OLABİLENLER
ÖNE
GEÇECEKLER.
TÜRKİYE'NİN
SAVUNMA
SANAYİSİ,
ÇALIŞMA
TEMPOSUNU
DÜŞÜRMEK
KONUSUNDA
KARARLI.**

var. Bu çalışmalar çoklu kullanım olarak hayatımıza etki ediyor, edecek. Siber güvenlik zaten çok yaygın bir alana gidebilir, malzeme alanında bizim elde ettiğimiz belirli yetkinlikler var, peşinde olduğumuz belli yetkinlikler var. Bunlar yine çoklu kullanıma açılabilir ki malzeme dediğimiz alan o kadar geniş bir alan ki birçok sektörü etkileyebilir. Yapay zeka ve büyük veri analizinden çıkartılacak sonuçlar inanılmaz şekilde size geleceğe yönelik veri, strateji ve hareket tarzı sunuyor. Bu analizle birlikte her sektörde birilerinin bir strateji oluşturması gündeme gelebilir. Sağlık sektöründeki bazı çalışmaları korona sürecinde gördük mesela.

İletişim, savunma sanayisinin kaçınılmaz bir parçası ve sivil alanda da çok sayıda iletişim meselesi var. Bugün insansız hava araçları dedik ama buna insansız kara aracı, deniz aracı da ekleyebilirsiniz. Bunların sivil alanlarda sayısız uygulamaları var. Görüntü ve görüntü işleme sistemleri ile kriminolojiye giden bir süreç. Bu çok geniş bir spektrum. Malzeme, elektronik, büyük veri, siber güvenlik, iletişim, elektronik çip tasarımı, yarı iletkenler gibi geliştirilecek teknolojilerin hepsi çoklu kullanıma net olarak açık konular. Daha da ötesi, ülkenin güvenlik kavramı masaya yatırıldığında değişik sektörler birbiriyle nasıl etkileşir, nasıl bir kabuk oluşturur ki klasik silahlı kuvvetlerinizin sağladığı emniyetin yanında diğer unsurlarınız da boşluk bırakmayacak şekilde çalışabilsin? Yani "Bir biyolojik saldırıya maruz kaldığınızda ne yapabilirsiniz? Bir kimyasal saldırıya maruz kaldığınızda ne yapabilirsiniz? Bir siber saldırıya maruz kaldığınızda neler yapabilirsiniz? Toplumsal bir olayda ne yapabilirsiniz? Veya çoklu cephe saldırısında ne yapabilirsiniz?" gibi bir dizi konunun gündeme alınması savunmadan ziyade bir anlamda size tehdit olma aşamasına gelmeden bertaraf edilmesi değeri taşıyor. Burada karşılıklı tedbirler söz konusu. İstihbarat tabii ki de işin çok önemli bir parçası. İstihbarat geniş alanlara yayılabilen bir güç, bu gücü bütün güvenlik alanlarından

bağımsız düşünemeyiz. Biz Türkiye olarak bu alanlarda ciddi mesafe katetmiş durumdayız ve oldukça iyi bir şekilde ilerliyoruz.

İHA'LARA OTOMATİK KONTROL

Türkiye'nin İHA gücünü merkeze alan bir analiz yaptığımızda Türkiye dünya pazarında nerededir? Türkiye önümüzdeki dönemde bu gücünü sahaya nasıl yansıtacaktır?

Türkiye dünyada önemli ölçüde İHA (insansız hava aracı) gücünü sahaya sürebilen bir ülke konumunda. Bunu da sahada çeşitli kez gösterdik ama bunun çoklu kullanımı var. Aynı zamanda hareket alanında sadece gözetleme, vurmanın yanında başka unsurların devreye katılması var veya İHA spektrumunda çeşitli boyutta ve kabiliyetlerde araçlarınızın devrede olması gerekiyor. İHA'nın sadece hava aracı anlamında kullandığımızda sivil sektörde çok çeşitli kullanımları söz konusu. İHA teknolojisinin öyle bir noktaya gitme potansiyeli var ki; artık hava sahanızın otomatik bir kontrol sistemine geçmesi gibi. Bu da İHA'larınızın bu otomatik kontrol sistemi ile entegre olup, bu kalabalık hava sahasında insan müdahalesine dahi gerek kalmadan bir operasyona gidebilmesi anlamına geliyor.

Bugün kargo teslimlerinden konuşuyoruz, bazı kargo projelerimiz de var. Hatta mini, mikro İHA'lardan konuşuyoruz, taktiksel seviyeden stratejik seviyeye kadar bu spektrumda o kadar çeşitli uçan aletlerimiz olacak ki bunların birbiriyle iletişimi, entegrasyonu, çeşitli anlarda kullanılması söz konusu. Bir süre sonra bunların entegre olması ve akıllı bir sistem içinde kontrol edilebilmesi önem taşımaya başlayacak. Hem hava trafiğini engellemeyeceksiniz hem de bunların çok etkin çalışmasını sağlayacaksınız.

İnsansız araçlar diye bakıyorum ben genelinde ama burada kara, deniz ve denizaltı gibi unsurları da gündeme aldığımızda bunların birbirleriyle ortak iletişimini sağlamak, aynı zamanda ortak güvenli iletişimi sağlamak gerekir. Çünkü yine geleceğin muharebe sahasında iletişim kadar karşı tarafın iletişimini bozmak ve iletişiminizi karşı tarafın bozmasına müsaade etmemek çok önemli. Bu programları sahada kullanabilmek, koruyabilmek büyük öneme sahip. Fiziken savaşın yanın- da mental olarak çok iyi eğitilmiş, bu becerilerini çok iyi kullanabilen, yönlendirebilen ve karar destek mekanizmalarını çok iyi okuyup anında çok sağlıklı karar veren insanlar yetiştirmemiz gerekiyor. Muharebe alanı artık müthiş bir beyin gücü de istiyor, muharebeler teknolojinin çok aktif kullanıldığı bir saha haline gelmek üzere.

MENFAATLERİMİZİ ÇİĞNETMEYİZ

İlerleme kaydedilen bir diğer alan da Deniz Kuvvetleri gücü. Teslim tarihi yaklaşan ilk uçak gemisi TCG Anadolu, Türkiye'nin savunma gücüne ne tür kabiliyetler kazandıracak? F-35 uçaklarının kullanımına uygun hale getirilen gemide farklı hava platformları için planlama yapılıyor mu?

**İHA
TEKNOLOJİSİNİN
ÖYLE BİR
NOKTAYA GİTME
POTANSİYELİ
VAR Kİ; ARTIK
HAVA SAHANIZIN
OTOMATİK
BİR KONTROL
SİSTEMİNE
GEÇMESİ GİBİ. BU
DA İHA'LARINIZIN
BU OTOMATİK
KONTROL
SİSTEMİ İLE
ENTEĞRE OLUP,
BU KALABALIK
HAVA SAHASINDA
İNSAN
MÜDAHALESİNE
DAHİ GEREK
KALMADAN BİR
OPERASYONA
GİDEBİLMESİ
ANLAMINA
GELİYOR.**

Türkiye'nin kendi sınırlarının ötesinde operasyon yapabilme kabiliyetini artıracak, bu çok net. TCG Anadolu bunun önemli bir adımı ve o boyutta bir geminin Türkiye'de yapılıyor olması da ayrıca çok önemli. Bu geminin tasarım safhasında bir dış destek alındı. Fakat biz savunma sanayi-sine genel bakış açımızda diyoruz ki, "Belirli aşamalarda yabancı iş birliği, ortaklık veya destekli gittikten sonra bir adım sonrasında kendimizin gündeme getirmesi gerekiyor."

Orada şöyle bir detay var, iş birlik- leri anlamında sinerji kavramına inanan bir yapıdayız. İş birliği yap- tığımız falanca proje, falanca ülke daha sonraki adımlarda bizimle iş birliğine devam etme niyetinde ise özellikle ihracat pazarına be- raber girme niyetinde ise biz buna da varız. Bu bir sinerji doğurur. Burada tabii ana parametre bizim kendi menfaatimize atacağımız adımların hiçbir şekilde diğer taraf tarafından engellenmemesi ve önüne geçilmemesi, bu bizim için çok kritik bir husus. F-35B aslında bir söylem idi ama kesin karar verilmiş değildi "acaba?" diye konuşuluyordu ama tabii ki geminin üzerinde hava gücü- nüzün olması önemli, orada da hava gücü oluşturma anlamında da belirli planlarımız var, zamanı gelince söyleyelim.

Türkiye'nin deniz coğrafyasında birtakım gelişmeler, rekabetler var. Buna binaen "mavi vatan" kavramı ortaya atıldı. Buna yönelik savunma sanayisindeki planlamaların caydırıcılığı daha da artırması ve dış politik he- deflere ulaşılması açısından ne söylenebilir?

Başta "caydırıcılık" bizim için anahtar kelime. Çünkü Türkiye defalarca şunu en yüksek seviye- de izah etti ki; "Biz kimsenin top- rağında gözü olan bir ülke değiliz ama kendi milli menfaatlerimizi de korumakta son derece kararlı- yız." Eğer Türkiye'ye "Siz Ege'den burnunuzu dışarı çıkartamazsınız" diye bir şey dikte edilirse biz bunu tabii ki kabul edilemez buluruz. Ama bu başkalarının üzerine bir taarruzi faaliyette bulunmak anlamına gelmiyor. Ama yapılan

provokasyonlara, tahriklere de Türkiye elbette cevap verecektir. Ana amaç burada caydırıcı olmak, menfaatlerimizi çiğnetmemek. Şimdi menfaatler gündeme geldiğinde her taraf kendine göre belli iddiaları masaya koyabilir ama haritaya bakan bir çocuk bile görür ki o haritadaki yapıda bir ülkenin kendi kıyılarına böyle hapsedilmeye çalışılması son derece anlamsız ve sürdürülemez bir olaydır.

Burada aslında en mantıklı olan, tarafların da menfaatine olacak ekonomik faydayı bulmak ve ortak zeminde bir araya gelmektir. Ve doğal olarak iki ulusun da ortak menfaatleri doğrultusunda hareket etmeleri beklenir ki bu da yine Türkiye’de üst seviyede sürekli dillendirildi ama buna da “Hayır” dendi. O zaman da biz haklarımızı çiğnetmemek üzere denizlerde kuvvetli olmamız gerektiğini bir kez daha görmüş oluyoruz. Dediğimiz gibi bu bir saldırganlık değil, bu caydırıcılık anlamında değerlendirilmeli. Bizim menfaatlerimize saygı duyan hiçbir devletle hasımlığımız zaten olmadı ama menfaatlerimizi çiğnetmek konusunda son derece net bir duruşumuz hep oldu, olacak.

F-35 SÜRECİ DEVAM ETMELİ

Bir açıklamanızda F-35’in Türkiye ayağındaki üretim bandının aktif olduğunu söylediniz. F-35’lerle ilgili son gelişmeler ve de Türkiye’nin beklentisi nedir?

Hep aynı şeyi söylüyoruz. Bu 9 ortaklı bir proje, ortaklardan birisinin bu konuda alacağı tek taraflı bir karar mantıklı değil ve tabii ki de hukuki bir geçerliliği yok. Ama bir taraf “Ben yaptım oldu” diyor, diğer ortaklar da “Büyük ağabey bir şey söyledi. Biz buna karşı sesimizi çıkartamayız” derlerse bu projeyi zora sokan bir şey, zora soktuğu da zaten görülüyor. Kendileri ifade ettiler, bir maliyet artışı getirdiği söyleniyor. Bir değişiklikte Türkiye’deki üreticilerin ikame edilmesi, yeni üreticinin bulunması açısından da karşılaşılan engeller yine ortada görülüyor. Biz sürekli olarak bu ortaklık ruhuna sadık kalınması gerektiğini söyledik ve sadık kaldık. Bu onurlu bir ülkenin yapması gereken bir duruştur. Diyoruz ki “Biz bir projedeyiz, burada bir imzamız var. Bu imzanın da gereğini yapacağız ama siz bunu ihlal eden bir hareket yaptığımızı iddia ediyor iseniz hakkımızı hukuki zeminde ararız. Burada masayı deviren, oyunbozanlık yapan taraf biz olmayacağız “misilleme gibi” Siz madem bize bunu yaptınız, biz de bunu yaparız” gibi bir modda olmak yerine “Madem ortada bir anlaşma var, biz bunun gereğini şimdi yapmaya devam edelim ki hukuki zeminde de bu haklılığımız devam etsin” diyoruz.

F-35’ler konusunda biz sürekli olarak bu ortaklık ruhuna sadık kalınması gerektiğini söyledik ve sadık kaldık. Bu onurlu bir ülkenin yapması gereken bir duruştur. Misilleme gibi “Siz madem bize bunu yaptınız, biz de bunu yaparız” gibi bir modda olmak yerine, “Madem ortada bir anlaşma var, biz bunun gereğini şimdi yapmaya devam edelim ki hukuki zeminde de bu haklılığımız devam etsin” diyoruz.

Diğer taraftan ekonomik olarak da kendileri Mart 2020’de üretimi durduracaklarını söylemelerine rağmen üretim hala devam ediyor, siparişler devam ediyor bu da Türkiye’deki sanayinin -defalarca memnuniyetlerini belirttiler- zamanında ve kaliteli ürün teslimi sayesinde. Bu devam edecek. Burada “Siz madem bize böyle yaptınız, biz de 2019’un yazında üretimi durdurduk. Hadi masadan kalktık” demek mümkün müydü? Mümkündü ama kime faydası olur diye bakalım... Ne olacaktı? Onlar belki biraz zor durumda kalacaklardı, yeni bir üretici aramakla ilgili biraz zorlanacaklardı, süreç 3-5 ay daha uzayacaktı fakat neticede bu projenin kaç milyon dolarlık üretimini yapmayacaktık. Üstelik üretim sadece ekonomik anlamda bir üretim de değil ihracat yapıyoruz. Artı burada oluşturulan üretim teknolojileri ve kazanılan yetkinlikler ile kendi milli projelerimize önemli ölçüde bilgi aktarımı yapıyoruz. Bunun sonlanmaması gerekiyor.

Türkiye’nin beşinci nesil savaş uçağının gelişim süreci hem Türkiye’de yakından takip ediliyor hem de diğer aktörler tarafından. Bu konuda Türkiye’nin yol haritası nasıl?

Bu konuda Türkiye’deki kabiliyeti olan bütün oyuncularını masada tutuyoruz, bakım şirketlerinden diğer ekosistemdeki şirketlere varıncaya kadar. Ama önümüzde teknoloji açısından önemli meydan okumaların olduğunu biliyoruz. Düşünün bunun motor sistemleri var, aviyonik sistemleri var, elektronik sistemleri var, radar görünmezliği var, uçuş kontrol sistemleri var... İHA’larda edinilen tecrübe, diğer eğitim uçaklarında edindiğimiz tecrübe, helikopterlerde edindiğimiz tecrübe tabii ki burada etkili olacak. Bu yol haritasında entegre bir sistem içinde çalışmamız gerekiyor. Prototip geliştirme safhasında yine belirli ortaklıklara, özellikle dış destekli bazı mühendislik tasarım çalışmalarına açık olduğumuzu söyledik. Bununla ilgili çalışmalarımızı da yapıyoruz. Bunun da ötesinde yine o çok ortaklı olma yönündeki irademizi sürekli beyan ettik, bu açık bir çağrı. Bunda zaman za-

man cevabını alıp görüşmelerini yapıyoruz ama şunu da biliyoruz bu alanda çok çalışılması gerekiyor. Belki bir dizi yetkinliğin sıfırdan oluşturulması gerekiyor, yine bir dizi yetkinliğin bir üst kademeye taşınması gerekiyor. Çok çeşitli alanlar ve dallar var, kademe kademe prototipten sonra çeşitli botlarla geliştirilerek, kabiliyetlerin artırılarak gitmesi gerektiğinin farkındayız. Bu da şu ana kadar Türkiye'nin bence giriştiği en sofistike işlerden bir tanesi.

ALTAY'A MİLLİ GÜÇ SİSTEMİ

Altay tankıyla ilgili gelecek projeksiyonunuz nedir? Türkiye böyle bir kabiliyete tam olarak ne zaman kavuşacak ve bunun ortaya çıkardığı etki nasıl olacak?

Altay'da önümüzde teknolojik olarak çok fazla bir sorun yok, ilerleme kaydediyoruz. Meşhur motor meselemizde tıkanma vardı ama o konuda da zaten zamanında belirli öngörüler üzerine adımlar atılmış idi. Belki zamanlama olarak ilk tankımızın çıkması gereken zamana motor ve güç sistemimiz yetişemeyebilir ama çözüm bulma yönünde faaliyetler çok iyi durumda. Bunun da ötesinde kendi milli ve yerli güç sistemimizi geliştirme çalışmaları belirli bir olgunluğa erişti, o da kendi proje takvimi içerisinde devam edecek. Dediğim gibi ilk seri tanklara yetişmese bile daha sonraki aşamada diğer tanklarımız milli güç sistemi ile alanda olacaklar. Tankın diğer unsurlarıyla ilgili çok fazla bir dışa bağımlılığımız yok, bazı detay noktalarda zaten yerleştirme çalışmaları devam ediyor. Şunu biliyoruz ki tankımız ortaya çıktığı gün, çok büyük ölçüde yerli bir ürün olarak ortaya çıkmış olacak ve zaten milli tasarım olarak geliştirilen bir tank.

YAPAY ZEKA ÖNEMLİ

Yapay zeka ve siber uzay alanındaki rekabetin çok daha hızlı olacağını görüyoruz önümüzdeki süreçte. Türkiye'nin bu alandaki kabiliyeti hangi noktada ve önümüzdeki döneme dair bakış açısı, stratejisi nedir?

Önce siber güvenlik tarafına baktığımızda, Türkiye'de yerli ürün kullanımı ve mevcudiyetinde yetkinlik seviyesi maalesef çok düşük. Ama bu alan öyle bir alan ki bizim en kuvvetli olduğumuzu söylediğimiz insan kaynağı

yani genç nüfus parametresine dayanıyor. Burada da bizim geride olmamız için hiçbir sebep yok. Dünya seviyesini yakalayamamamız için bir sebep yok. Burada demek ki mühim olan doğru stratejiyi ortaya koyabilmek, doğru eğitim ve işe adapte edebilme politikalarını uygulamak ve hayata geçirmek. Bu önceliği gördüğümüz için de şunu yaptık. Çok sayıda yazılım ve siber güvenlik şirketi var piyasada bu dağınıklığın bir sinerji oluşturmada ve alana belli bir güç yığmada engel teşkil ettiğinin farkına vardık. Ve siber güvenlik kümelenmesi dediğimiz bir kümelenme oluşturduk ki bu kümelenme belli bir güç birliği içinde yapacaklarını yapsın, firmalar birbirlerinden endişe etmeden kol kola girerek yürümeye çalışsınlar, bunu başarsınlar.

Burada belirli bir noktaya geldiyimizi düşünüyorum. Bu farkındalığı arttırarak devam edeceğiz. Çünkü gerek devlet kurumları olsun gerek özel şirketlerimiz olsun bu konuda kafaları rahat bir şekilde davranabilmeliler.

Gönülle, kalp ile gerekirse hiç durmadan saatlerce, günlerce çalışacak bir ruh haline ve ideale sahip olmamız lazım. İşte Akıncı'nın geçenlerde belgeseli yayınlandı, oradaki heyecanı görüyorsunuz. Bizim bazı projelerimizde çalışan arkadaşlarımızın bir başarı yakalandığında gözyaşlarını ve o gayretlerini gördüğünüzde "Burada ruh var" diyorsunuz.

Yapay zeka, büyük veri analizi; bunlar son derece önemli. Karar mekanizmalarımızı ve gelecek projeksiyonlarımızı son derece net bir şekilde etkileyecek. Hatta daha önemlisi toplumumuzun yönlendirilmesi, sosyolojik olaylar, karar mekanizmalarımız, yönetim sistemimize kadar etkisi olacak bir zincirden bahsediyoruz. O kadar ilginç sonuçlara varabiliyorsunuz ki büyük veriyle bu sizi başka bir yere yönlendiriyor ve daha sonra buna bir yapay zeka kattığınızda, bir karar verme sistemi eklediğinizde size belirli şeyler oluşturmaya başlıyor. Artık geleceği görmeye başlamak gibi bir yere gidiyorsunuz. Geçmişten gelen adımlarla geleceğe gidiyorsunuz veya insanların, toplumların hatta makinelerin tasarlanış kodlarıyla oluşturulan bir yapay zeka sistemiyle birkaç adım önde olma imkanınız var. Bu alanlar oldukça yeni. Belirli şekilde himaye isteyen ve özel ilgi isteyen alanlar.

Efendim, serbest piyasa sisteminde "Herkes buyurun ne yaparsa yapsın" dediğinizde irili ufaklı yapıları sabun köpüğü gibi

bir patlama yapabilir, böyle bir durumla karşılaşabilirsiniz. Bunun için bizim gözümüz bu alanda olsun, kabiliyetleri aman yok etmeyelim, kabiliyetler sürekli ortada kalsın gibi bir görüşümüz var. Bunu yapmak için de kolları sıvadık ve devletimizin diğer ilgili kuruluşları ile çok net bir iş birliği kurduk. Sürekli olarak gerek Dijital Dönüşüm Ofisi olsun gerek Ulaştırma Bakanlığı birimleri olsun iş birliğimiz masada ve buradan çıkacak ürünlerin yani uygulamaların hayata geçtiğini gördüğümüzde, ne kadar faydalı olduğunu gördüğümüzde bu iştirak daha da artacak diye düşünüyoruz.

İNSAN ÖNCELİKLİ ANLAYIŞ

Türk devlet geleneğinin bir nosyonu olarak dış politikamızı insani bir ilke üzerine inşa ediyoruz. Teknolojinin de bir felsefesi, bir normu, bir ahlakı var. Türk Savunma Sanayii'nin felsefesi, normu, etiği nedir?

İnsan önce gelir. Öyle bakmak lazım. Demin bir F-35 konusunu konuşurken bile "Ortada bir anlaşma var. Bizim bu anlaşmaya sadık kalmamız lazım" dedik. Fakat "Sen madem beni böyle köşeye sıkıştırdın, ben de bir hamle yapıp seni köşeye sıkıştırıyım" da diyebilirdik bu mümkündü. Ama bakın geçtiğimiz süreçte bu doğru bir adım değil. Eğer biz insani olarak, kurumsal olarak belirli ilişkiler kuracak isek bunun belirli bir etik norma dayanması gerekiyor ve biz de buna uyuyoruz. Hem anlaşmalarda böyle hem ilişkilerde böyle ama tabi bunun bir de güç meselesi var. Güç olarak da gücünüzün farkında olup, çok çok gerekmedikçe bu gücü kullanma moduna girmeyeceksiniz. Yani güç elinizde olur, gücü kullanmak ancak çok gerekli olduğu zaman devreye girer ama karşı tarafa da gücünüzü hissettirirsiniz.

Sizin bugün yaptığınız "karşı tarafı yarı yolda bırakmama" anlayışınızın ileride bir dönüşümü olacağına inanıyorum. Hani derler ya dış politikada, uluslararası ilişkilerde duygusallık yoktur. Bence kendi faydalarına ise vardır. Gün geldiğinde atılan bazı iyi niyetli

adımların ne kadar etkili olduğu görülür. Bugün biz çeşitli yurtdışı ziyaretlerinde ülkemizin falanca ülkeye fi tarihinde yaptığı ufak bir jestin ilk önce masaya konduğunu görüyoruz. Karşı taraf diyor ki "Siz falanca tarihte bize şöyle bir jest yapmıştınız. Biz bunu unutamayız" veya tam tersi biz bunu diyoruz. O anlamda insan öncelikli davranış, gerçekten önemli. "Ya falanca ülke falanca zamanda bize bir adım atmamıştı biz de ona şimdi yapmayalım" değil çünkü pozitif anılar kötülere oranla daha fazla iz bırakıyor. İnsanlarda da duygular önemli, halklarda da duygular önemli. Mesela Pakistan deyince neden hemen herkes bir duygusallığa kapılıyor çünkü belli bir tarihsellik ve karşılıklı ilişkiler var.

O halde insanı öncelemek gerekiyor, vahşi bir teknolojiyle vahşi bir yok etme moduna girmemek gerekiyor. Bunu operasyonlarda da gördük; Türkiye'nin dikkati, sivil kayıpların olmamasındaki gayreti çok net ve örnek şekilde görüldü. Savaş ortamı tabii vahşi bir ortamdır. Bunların psikolojisi ayrı bir şeydir ama temel mantık olarak insani yaklaşım, insan öncelikli yaklaşım, toplum faydası, doğa faydası öncelikli yaklaşım gerçekten önemli. Yani ben şunu söylüyorum; belki nükleer teknoloji, Müslümanlar tarafından veya tamamen İslami bakış açısının hakim olduğu bir toplum tarafından bulunsaydı atom bombası yapmaya herhalde alimler cevaz vermezlerdi çünkü "Bu herkesi öldüren bir şey" derlerdi. Bu anlayışın olması gerekiyor. Belki naiflik olarak düşünülebilir bu yaklaşım ama bir inanç sistemine dayanıyorsanız toplum olarak, o inanç sisteminizi ayaklar altına aldığınızda zaten toplumun değerlerini bitiriyorsunuz. Bizim bu inanç sisteminin gerektirdiği duyguları, yaklaşımı ayaklar altına almamız gerek. Çünkü onun oluşturacağı manevi tahribat ileride toplumumuza çok büyük zararlar verebilir. Sivilleri koruyan, insanı korumayı esas alan bir savunma sanayii vizyonumuz var, bunun etiği, felsefesi de geleneğimizde oldukça güçlü.

YERLİ OLAN SAHİPLENİLMELİ

Milli teknoloji hamlesi bir kompleks; sivil ayağı, devlet ayağı, askeri ayağı, eğitim ayağı, sivil toplum ayağı var ve bütün olarak bakıldığında milli teknoloji hamlesi Türkiye'nin önümüzdeki dönemini şekillendirecek gibi duruyor. Ne düşünüyorsunuz bu konuda?

Ben milli teknoloji hamlesini şöyle yorumluyorum: savunma sanayisinde zaten karar verilmiş ve kararlılıkla gidilen bir yol var, bu yolun genele şamil olması gerekiyor. Çünkü zaten milli teknoloji hamlesi savunma sanayisi alanında kararlılıkla yürütülmeye çalışılan bir faaliyet. O halde bunun diğer sektörlerde de hayata geçmesi, uygulanması, kararlılıkla takip edilmesi gerekiyor. Savunma sanayisi örneği niçin her zaman öne çıkıyor? Çünkü bir irade var, sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakanlık döneminde çok net olarak ortaya koyduğu ve kendi himayesinde yürüttüğü bir olay var ve onun da savunma sanayisi meselesi olduğunu görüyoruz. Madem bu konsantrasyon ve bu kararlılık burada belli bir ivme oluşturdu o zaman diğer alanlarda niye olmasın? Milli teknoloji hamlesi dediğimiz şey savunma sanayisinde oluşan faaliyet ve sahiplenmenin her alanda görülmesi değil mi?

Burada önemli unsur şu: Savunma dediğimizde ülkemizin çok kritik zamanlarda yarı yolda bırakıldığını gördük, diğer sivil alanlarda bu yarı yolda bırakılma tehdidi, tehlikesi daha az olabilir ama bu farkındalığın kaybolmaması gerekiyor çünkü burada bir "ekonomik savaş" var. O ekonomik alanlarda belirli alanları boş bırakırsanız milli teknolojiyi asla tam olarak dengeye oturtamazsınız. Böylece ekonomik alanda sürekli olarak dışa bağımlılığa ve korkunç fiyatlar ödemeye devam edersiniz. Üretim teknolojilerinin geliştirilmesi, sanayideki, teknolojiye yetkinliğinizin artırılması hatta bir zincir olarak akademisyenlerinizin, öğrencilerinizin,

Bilgi güçtür, biz bir taraftan bu bilgiyi ve teknolojiyi iş birliği bazında sunarken, kendimiz bir adım ötedeki teknolojiyi takip etmekten ve geliştirmekten geri kalmamız gerekiyor. O zaman temel olarak bu stratejik alanlarda kendi kendine yeterli olma ve milli teknoloji geliştirme gibi bir strateji gütmemiz lazım.

çalışan herkesin yetkinliklerini bir üst seviyeye taşıması, gayret göstermesi gerekiyor.

Türkiye'nin teknik üniversiteleri var. Fakat aynı zamanda milli teknoloji üniversitesi gibi bir yatırıma gitmesinin efektif olduğunu düşünüyor musunuz?

Yok, bence üniversitelerimize milli teknoloji doğrultusunda hedefler verilmesi önemli. Yani ben sürekli olarak "Savunma sanayi modelinde farklı olan ne var?" sorusunun sorulmasını istiyorum. Evet bir kararlılık ve irade var ancak Savunma Sanayii Başkanlığı ve Müsteşarlığı gibi bir yapıdaki mantalite şu: Bu alanda biz bir sahiplenme koyuyoruz ortaya bir kullanıcı ve ihtiyaç makamı var, onlara "Durun" diyoruz. "Evet, bu ihtiyaçlarınız karşılanacak ama bu ihtiyacı karşılarken araya bir mekanizma koyacağız." Diyoruz ki bu mekanizma bu ihtiyaçlarınızın karşılanması sürecinde sürekli olarak milli ve yerli teknolojiyi önceleyecek mümkün oldukça. Kararlı olacağız, biz bunun arkasındayız bunu destekleyeceğiz. "İlk maliyette daha fazla olsa da destekleyeceğiz" gibi bir yaklaşımla ancak sanayi ve teknoloji alt yapımızı hızla belirli bir üst lige taşıyabiliriz.

Ben üniversiteleri bilgi havuzu, sanayide uygulama havuzu olarak görüyorum. Ben de akademisyen kökenden geliyorum. Kendi dünyasında mutlu, makalesini yazan, üç beş tane uygulama alanı bilen akademisyenlerin uygulama alanlarının neler olduğunu görüp kendi bilgi birikimleri ile orada neler yapabileceğini, nasıl etkili olabileceklerini görmeleri gerekiyor. Bu da tanımakla oluyor. Akademisyenimizin kafasına sahneyi sokması lazım. Orada bulunması, oradaki ihtiyaçları net görmesi lazım. Sanayimizin de üniversiteye güvenmesi gerekiyor. Onlar da haklı olarak "Benim falanca ürüne ihtiyacım varsa akademisyen bana beş-on sene bekle diyor-sa benim hemen almam lazım" deyip gidiyor fakat bunun yerine akademiye belirli fonlarla destekleyip ürüne dönüşene kadar sahiplenmesi gerekiyor.

BU RUHU CANLI TUTMAK GEREKİYOR

Şu anda savunma sektöründe yaklaşık 60 bin kişi çalışıyor. Türkiye'nin hedeflerine ulaşması için gerekli insan kaynağı hedefi nedir?

Net bir sayı zikretmeyeyim. Çünkü sayılar önemli ama kalite de önemli. Nitelik ve nicelik ikisinin beraber artırılması gerekiyor. Burada ruh ve gayret de önemli. Bizim "Vizyoner Genç" diye anons ettiğimiz bir program var, burada amaç bu hevesi tetiklemek. Gençler heveslensinler hatta ortaokul seviyesinde başlayıp "Ya teknoloji ne var? Savunma dediğimiz ne? Teknoloji dediğimiz şey nedir?" gibi sorularla burada bir heves oluşsun, oraya doğru koşsunlar ve gönülleriyle, beyinleriyle beraber çalışsınlar istiyoruz. Sırf fayda gözüyle "Ben kaç para alacağım? Gelecekte ne olacak? Ben 8 saat çalışayım, gideyim evime" diye bakmak bugünün de geleceğin de Türkiye'sine yetmiyor çünkü bizim koşturamaz gerekiyor. Büyüme hızı için tamam 6-7 saat çalışmak yeterli olabilir sonra keyfinize bakarsınız ama biz başka bir pencereden bakıyoruz.

Gönülle, kalp ile gerekirse hiç durmadan saatlerce, günlerce çalışacak bir ruh haline ideale sahip olmamız lazım. Bu ideal de genç yaşta verilir. Bu vizyoner gençlik programıyla gençlere bu ideali vermek, teknolojik faaliyetlerini desteklemek, staj faaliyetlerini, projelerini, o iştahlarını, enerjilerini sürekli faydalı olacak alanlara sevk etmek gerekiyor. Çeşitli projelerimizde, belirli testlerde, belirli adımlarda gençlerin heyecanını görünce insan gurur duyuyor. Demek ki heyecan ayakta tutuyor. Tamam akıl var, gayret var ama heyecan bambaşka bir şey.

İşte Akıncı'nın geçenlerde belgeseli yayınlandı, oradaki heyecanı görüyorsunuz. Bizim bazı projelerimizde bir roket atışına, bir fırlatmaya, bir silah atışına yani o testlere bizim çalışan arkadaşlarımızın çoğu da iştirak ediyorlar. O süreci birebir yaşamış insanların o atış olduğunda, bir

başarı yakalandığında gözyaşlarını, o gayretlerini gördüğünüzde "Burada ruh var" diyorsunuz. Bu ruhu sürekli canlı tutmak gerçekten önemli. Beyin iş yapıyor ama o ruh ve duygu bir marifettir ve marifet iltifata tabidir. Bu iltifat sözle olabilir, gayretle olabilir, duyguyla olabilir. Bunları canlı tutmak gerekiyor ki bu koşuyu yapabilelim.

Türkiye'de, savunma sanayi teknolojilerine bir "karşıtlık" da var. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ayakları suya ermek diye bir laf var ya oraya geleceğim ama önce genel bir söylemi bir söyleyeyim işte barışçıl bir söylem var "Silaha yatıracamıza şu kadar insan aç" vesaire. Tabii ki de önceliğimiz insan bu yüzden günü geldiğinde milletimizi korumakla mükellefiz. Tarih buna defalarca şahit oldu, bir savaş ortamında ne insan dinleniyor ne çevre. Suriye örneği önümüzde, çok yakın bir örnek. Milyonlarca mülteciye yapılan davranış görüyorsunuz. Bırakın savaşı en son Covid-19 sürecinde tıbbi malzemelere bile el koyan ülkeler gördük. Yani "hazır ol cenge istersen sulh-ü salah" diyoruz. Sulh-ü salah önceliğimiz tabii ki ama sulh-ü salahı da bunlarsız sağlayamıyorsunuz. Bunun sayısız örnekleri var keşke barış içinde yaşanabilse.

Her zaman için bizim inancımızda da bu böyle; sulh her zaman hayırlıdır ama fitne de katilden betterdir. Bunu da biliyoruz, savaşa hazır olmalısınız. İslam coğrafyası hep kan revan içinde, niye? Eğer güçlü olabilseydi, en azından güçlü birkaç tane İslam ülkesi olsaydı, en azından Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde bir tane İslam ülkesi olabilseydi, bunların bir kısmını belki durdurabilirdi. Kimsenin inisiyatifine de merhametine de kalmazdı yaşama hakları. Başta da dediğimiz gibi biz hiçbir zaman için agresif olan taraf olmamalıyız ama menfaatlerimiz olmalı, bir menfaati korumakta bir an için acziyete düşerseniz diğer menfaatlerin de teker teker elinizden gittiğini görürsünüz. ■

İletişim, savunma sanayisinin kaçınılmaz bir parçası ve sivil alanda da çok sayıda iletişim meselesi var. Bugün insansız hava araçları dedik ama buna insansız kara aracı, deniz aracı da ekleyebilirsiniz. Bunların sivil alanlarda sayısız uygulamaları var. Görüntü ve görüntü işleme sistemleri ile kriminolojiye giden bir süreç. Bu çok geniş bir spektrum.